

DULKADIRLI EYÂLETİNE AİT BİR KÂNÛNNÂME (1533-1546)

Yrd. Doç. Dr. Alaaddin AKÖZ

S. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

Dr. İbrahim SOLAK

S. Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

GİRİŞ

a- Dulkadirli Bölgesinin Osmanlı Ülkesine İlhakı ve Sonrasında Çıkan İsyenlar

Osmanlı Devleti'nin yönetimi altına aldığı bölgelerde, mutlak bir merkezîyetçilikten ziyade, alınan bölgenin kendi özel durumuna göre farklı idare tarzı uyguladığı bilinmektedir. Osmanlı ülkesi dahilindeki eyaletlerin ve onları oluşturan sancakların sayısı, genellikle sınırların genişlemesine paralel olarak artmış, bazen de çeşitli idârî mecburiyetlerin etkisiyle bu sayı azalmıştır¹. Maraş ve civarında, başka bir ifadeyle *Vilayet-i Türkmân* diyarı²nda, Osmanlı sınırlarına katıldıktan sonra da hemen bir eyalet kurulmadığı anlaşılmaktadır. Kemal Paşa-zâde, Şehsuvar Oğlu Ali Bey'in 1522 yılında öldürülmesinden sonra onun yönetimi altındaki vilayetlerin beş sancağa³ bölündüğünü belirtse de bu beş sancak müstakil bir eyalet altında gözükmemektedir, en azından ilk yıllar için bu böyledir.

Maraş ve Elbistan'ın birer sancak olarak 1522 yılında Rum Eyaleti'ne ilhak edildiği görülmektedir⁴. Kısa bir süre Rum Eyaleti'ne bağlanan Maraş ve Elbistan bir süre sonra Rum Eyaleti'nden ayrılarak, Karaman Eyaleti'ne bağlanmıştır⁵. Bölgenin Osmanlı idaresi altına girmesini müteakip yapılan tahrirlerde eyalet ve beylerbeyi tabirine ilk yıllar için rastlanılmamaktadır⁶. Maraş ve civarındaki timarların Dulkadirli'lere belirlenen usuller ölçüsünde dağıtılması için Karaman Beylerbeyliğine gönderilen fermânlardan ve bu aradaki Osmanlı idârî düzeninin durumundan, Maraş'ın 1523 yılından 1531 yılına kadar

¹ Şerafettin Turan, "XVII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İdarî Taksimatı (H.1041/M.1631-32 tarihli bir idârî taksimat defteri)", *Atatürk Üniversitesi Yıllığı 1961*, Erzurum 1964, s.201.

² Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı, Veliyüddin Efendi nr.1969, vr.118a; Mehmet Hemdemî Çelebi Solakzâde, *Solakzâde Tarihi*, İstanbul 1297, s.466.

³ Kemal Paşa-zâde, *Tevârih-i Âl-i Osmân X. Defter*, (Hazırlayan: Şefaettin Severcan), Ankara 1996, s. CVI.

⁴ "*Vilayet-i Ruma ilhak olunan sancaklar, Liva-i Elbistan be nâm-ı Koca Bey 500.000, Liva-i Maraş be nâm-ı Musa Bey v. Kızıl Ahmed Bey 453.000*", Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı, Veliyüddin Efendi, nr.1969, vr.120b-121a.

⁵ "*Liva-i Maraş ve Elbistan sene 929 Cemaziyi'l-âhirinin 23. Günü Rûm'dan ifrâz olunub Karaman'a ilhak olundu ve bugünde Karaman'a Kayseri taht tayin olunub beylerbeyi onda oturmak emr olundu.*" Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı, Veliyüddin Efendi nr.1969, vr.120b-121a; "*Ve haliya Karaman Beylerbeyliğine ilhak olunan Zülkadriyelü taifesi*", Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı, Veliyüddin Efendi nr.1970, vr.51b.

⁶ Başbakanlık Osmanlı Arşivi Tahrir Defteri (=BA TD) 124, s.1 vd.; BA TD 402, s.1 vd.; BA TD 998, s.408 vd.

Karaman Eyaleti'ne bağlı olduğu anlaşılmaktadır⁷. 1531 yılına kadar kaynaklarda Maraş veya Dulkadir beylerbeyine rastlanmamakla birlikte 1531 yılından itibaren Dulkadir Beylerbeyinin isminin bazı kayıtlarda geçtiği görülmektedir⁸.

1531 yılında İran beylerinden Olama Han'ın Osmanlılara sığınması üzerine, kendisine Bitlis hanlığı verilerek bu tarafa yollanmış ve yardım etmek üzere Diyarbakır ve Zülkadriye Beylerbeyinin askeriyle birlikte hazır olmaları istenmiştir⁹. Bu bilgiler ışığında bölgede Dulkadir Eyaleti'nin 1531 yılından sonra kurulduğu ortaya çıkmaktadır¹⁰. Bu tarihe kadar beylerbeyliğin kurulamamasında acaba bölgenin Osmanlı topraklarına katılmasından sonra, dirlikleri ellerinden alınan Dulkadirli beylerinin bölge ve civarında çıkmış olan bazı isyanlara destek vermesi etkili olabilir mi? Şehsuvar Oğlu Ali Bey'in öldürülmesinden sonra Dulkadirli sipahilerinin ellerindeki timarlar alınıp hazineye katılmıştı¹¹. Fakat bu durum Osmanlı Devleti için büyük sıkıntıları beraberinde getirmiş ve peşpeşe isyanların çıkmasına sebep olmuştur.

1526 yılında Bozok Sancağı tahrir edilirken, tahrir görevlilerinin bölge halkına karşı sert tutumları ve bazı yerlerde fazla vergi yazmaları yüzünden, Söklen oymak beyi Musa fazla vergilerin indirimini istemiş, isteğinin reddedilmesi ve hakarete uğraması üzerine tahrir görevlilerinden bazılarını öldürerek isyan etmiştir. İsyanı bastırmak isteyen Karaman Beylerbeyi Hürrem Paşa başarılı olamadığı gibi, kendisi de yapılan

⁷ H.934-M.1527 tarihli timar defterinde Maraş ve civarında Karaman Beylerbeyinin hassı ve hisseleri bulunmaktadır, BA TD 142 s. 56,147; Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı,Veliyüddin Efendi nr.1969 vr.120b-121a; Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı,Veliyüddin Efendi nr.1970, vr.51b-55b; İ. Metin Kunt, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 Arasında Osmanlı Umerası ve İl İdaresi*, İstanbul 1978, s.128.

⁸ Atıf Efendi Kütüphanesi nr.1734, vr.202b-203a; İsmail Altınöz, Bostan'ın Süleymanname'sine atfen, (vr.127a) "*Ol esnada rây-i â'lem arây-ı padişâhi şöyle iktizâ eyledi ki, Zülkadriye vilayetine müstakil beğlerbeği nasb olunub ol diyarin riyâz-ı ahvâlî hâr-ı taarruzu fitneden hâli olub zillî himayetde olalar. Avâtıf-ı aliyye muccebince ol vakt Trablus sancağı beği Süleyman Paşa zikrolan diyara beğlerbeği olub ve mahlul olan sancaklar dahi lâyı-ı devlet olanlara ihsân ve kerâmet olundı*". *Dulkadir Beylerbeyliğinin Teşekkülü ve Gelişmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi) İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995 s.50, dn.105; Veliyüddin Efendi nr.1970 de bulunan kanunnâmeden ilk beylerbeyi Süleyman beyin bu görevde fazla kalmadığı anlaşılmaktadır, 14 Ramazan 939 senesinde Zülkadriye Beylerbeyine, eyalet içindeki sipahilere timar tevcihi ile ilgili gönderilen fermânda, beylerbeyinin Ahmet Paşa olduğunu görüyoruz. Bayezid Devlet Kütüphanesi, Nadir Eserler Kısmı,Veliyüddin Efendi nr.1970, vr.55b-56b; BA TD 402'nin 414. sahifesinde sonradan düğüldüğü yazı şeklinden anlaşılın H.938/M.1531 tarihli kayıta; Dulkadirli Türkmenlerinin çıkaracakları çeri sayısından bahsedilirken burada da Dulkadirli Beylerbeyi zikrediliyor ama bu beylerbeyinin kim olduğunu ilgili yer çürük olduğu için çıkaramıyoruz. Burada Sicilli Osmanî'de geçen bir kaydı belirtmekte yarar vardır: Karacınoğlu Ahmet Paşa'nın ölmeden Maraş Beylerbeyi olduğu ve H.930/M.1523 yılında öldüğü belirtilmektedir. Mehmet Süreyya *Sicill-i Osmanî I-II*, İstanbul 1308, s.196. Oysa bu tarihte Maraş ve civarı yukarıda da görüldüğü üzere önce Rûm, sonra da Karaman Beylerbeyliği'ne bağlanmıştır.

⁹ Lütfî Paşa, *Tevârih-i Âl-i Osmân*, İstanbul 1341, s.342; İ. Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C.II, Ankara 1994, s.349; İlhan Şahin, "Dulkadir Eyaleti", *DİA*, C.9, İstanbul 1994, s.552.

¹⁰ Halil İnalcık, 1522 yılında Alaüddeve Vilayetine bir Osmanlı beylerbeyi'nin tayin edildiğini söylemektedir, "Eyalet", *DİA*, C.11, İstanbul 1995, s.549; Yapılan incelemelerde atanan beylerbeyinin ismine rastlanılamadı. Eğer böyle bir Beylerbeyi atanmış olsa idi bölgenin ilk tahrir defterlerinde beylerbeyi haslarının bulunması gerekirdi, ama gerek TD 124'te s.1 vd., gerek TD 402' de s.1 vd, gerekse TD 142'de beylerbeyi hassına rastlanmadı, her üç defterde de Sancak beyi hasları bulunmaktadır.

¹¹ Kemal Paşa-zâde, s. LXXXIII; Peçevî İbrahim Efendi, *Peçevî Tarihi I*, Ankara 1999, s.126; M. N. Paşa, *Netayic ül-Vukuat I-II*, (Sadeleştiren: Prof. Dr. Neşet Çağatay), Ankara 1992, s.141.

savaşta ölmüştür. Durumun ciddiyeti üzerine bölgeye gönderilen büyük bir orduyla isyan bastırılmış, yapılan savaşta isyanın elebaşları öldürülmüş ve asiler dağıtılmıştır¹².

Bir yıl sonra Bozok Sancağı'nda çıkan yeni bir ayaklanmada isyancıların başında Dulkadirli Zünnunoğlu vardır. Zünnunoğlu üzerine gönderilen Rum Beylerbeyini mağlup etmesine karşılık, Diyarbekir Beylerbeyi ile yaptığı savaşta yenilerek canını zor kurtarmıştır¹³.

1527 yılında vukû bulan Kalender Çelebi isyanı çok daha önemlidir. Hacı Bektaş müridlerinden Kalenderoğlu (Kalenderşah), etrafında topladığı ve sayıları binlerle ifade edilen kalabalık bir grupla isyan eder. Tarihler “Kalender Çelebi İsyanı” olarak geçen bu olay, öncesinde meydana gelen diğer isyanlarda göz önüne alındığında, Anadolu'da on binlerce insanın bölge idarecilerinden kaynaklanan pek çok sıkıntıları olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Kalender Çelebi'nin başlattığı isyana bir süre önce dirlikleri ellerinden alınan Dulkadirli Türkmenleri de destek verince isyanın coğrafyası genişlemiştir. Kalender Çelebi, üzerine gönderilen orduları yenmiş, Karaman Beylerbeyi Mahmut Paşa da çarpışma esnasında ölmüştür. İsyanın bastırılıp bölgede huzur ve sükûnun sağlanması için görevlendirilen Veziriazam İbrahim Paşa, Kalender Çelebi'ye katılan Dulkadirli sipahilerine her ne sebeple olursa olsun ellerinden dirlikleri alınanlara, dirliklerinin verileceği haberini göndermiş ve bunun üzerine Dulkadirliler'in büyük bir kısmı isyandan vazgeçmiştir. Dulkadirlilerin ayrılması ile gücü sarsılan Kalender Çelebi yapılan savaşta yakalanarak idam edilmiş etrafındaki isyancılar da dağıtılmıştır¹⁴.

Kalenderoğlu isyanının bastırılmasından sonra Dulkâdiriye Vilâyetinde asayiş sağlamak için Veziriazam İbrahim Paşa birtakım idâri düzenlemeler yapmıştır¹⁵. Bölgede asayiş sağlandıktan sonra tam olarak Osmanlı Devleti hizmetine giren Dulkadirli beylerine Rumeli ve Anadolu'nun değişik yerlerinde beylerbeyliği¹⁶ ve sancak beyliği görevleri verilmiştir¹⁷. Her ne kadar Dulkadirli Eyaleti'nin kuruluşu bölgenin Osmanlı

¹² Solakzâde, s.462; Peçevî, I, s.122; Faruk Sümer, *Safevi Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, Ankara 1992, s.76; M. Tayyib Gökbilgin, “Süleyman I”, *İA*, C.10, İstanbul 1993, s.109.

¹³ J.V. Hammer, *Büyük Osmanlı Tarihi*, C.III, İstanbul 1990 s.55; Sümer, *Safevi*, s.77; Mustafa Akdağ, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası (Celali İsyanları)*, Ankara 1999, s.119.

¹⁴ Lütü Paşa, s.332; Solakzâde, s.465-466; Peçevî, I, s.126-27; Hammer, *Osmanlı*, III, s.56; İnalçık, *The Ottoman Empire The Classical Age 1300-1600*, London 1997, s.195; J. L. B. Grammont, “1527 Anadolu İsyanı Hakkında Yayınlanmamış Bir Rapor”, *Bellekten LI/199*, Ankara 1987, s.107 vd.; “Bu maksatla yapılmış olan icraatı aksettiren bir vesika, o tarihlerde bu bölge de yaptırılmakta olan bir nüfus ve arazi tahriri münasebetiyle, tahrir eminine verilen 30 Receb 933 (2 Mayıs 1527) tarihli bir talimat, hüküm olarak mevcuttu. (Mecmua, Bayezid Kütüp.Veliyüddin Efendi, nr.197, var.77). Bu talimata göre, bu defa huruç ve isyan eden müfşidlerin ve onlara tabi olup giden boy beylerin ve sipahilerin timarlarından açıkta kalan dirliklerin yararlı kişilere dağıtılması emrolunduğu gibi, vaktiyle Alaüddeve Bey veya Ali Bey'in beratıyla tasarruf ederken, ilhaktan sonra ellerinde ki dirlikleri, padişah haslarına katılmak ve diğer ümera ve sipahilere dağıtılmak üzere, zaptedilmiş olan Dulkadirli sipahilerin timarları her kimde bulunur ise bulunsun, geri alınıp Kadîmi sahiplerine, eski halleriyle aynen iade edilmesi ve gerek boy beyi ve gerek sipahilerin eski dirliklerinin Kadîmi tasarruf ettikleri üslup üzere deftere kaydedilmeleri emredilmektedir.” Ö.L. Barkan, “Timar”, *İA*, C.12/1, İstanbul 1993, s.300; Ö. L. Barkan-Enver Meriçli, *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri*, Ankara 1988, s.58.

¹⁵ İ. Şahin, “Dulkadır”, s.552.

¹⁶ Alaüddeve Bozkurt Beyin torunu Mehmed Han H.942/M.1535 yılında yeni kurulan Erzurum Beylerbeyliğine atanmıştır. Ahmet Akgündüz, *Kanunnâmeler*, C.VIII, İstanbul 1994, s. 333.

¹⁷ Şehsuvar Bey'in oğlu Kasım Bey 1530 yılında Sultanönü Sancakbeyidir. Bkz. Halime Doğru, *XVI. Yüzyılda Eskişehir ve Sultanönü Sancağı*, İstanbul 1992, s.55, 1534-35 yılında

topraklarına katılmasından hemen sonra olmamışsa da, Maraş ve civarının geniş kapsamlı tahririnin 931-32/1524-25 yıllarında yapıldığı anlaşılmaktadır¹⁸.

b- Osmanlı Kânûnnâmeleri

Osmanlı toplumunun sosyal, ekonomik, politik ve hukukî hayatını düzenleyen¹⁹ padişahların emir ve fermânları ile oluşturulmuş olan ve genellikle belirli bir konuya ait hukukî durumu ortaya koyan, kanun ve nizamların aynen veya özet olarak bir araya getirilmesinden mürekkep mecmuâlara *Kânûnnâme* veya *Kânûnnâme-i Osmânî* denir²⁰. Kanun yerine *yasa*, *yasak*, Kânûnnâme yerine ise *yasaknâme* tabirinin kullanıldığı görülür. Kânûnnâmeler bir hüküm (fermân veya berât) veya belirli ve sınırlı bir konuda olabileceği gibi, bütün imparatorluğa, belli bir bölgeye yahut sosyal bir gruba da ait olabilir²¹.

Osmanlı Kânûnnâmeleri genellikle devlet teşkilatı, kamu hukuku, ceza hukuku, timarlı sipahilerin, yeniçerilerin hak ve vazifeleri, toplanacak vergiler vb. gibi husûsları kapsamaktadır²². Osmanlı kanunnâmeleri hazırlanış şekillerine göre şu ana başlıklar altında toplanır. Genel kanunnâmeler, sancak kanunnâmeleri, belirli gruplarla ilgili kanunnâmeler, devlet teşkilatı ile ilgili kanunnâmeler ve fermân, nişan, berât tarzındaki kanunnâmeler²³.

c- 1533-1546 Tarihli Dulkadirli Eyâleti Kânûnnâmesi

Bu çalışmaya esas teşkil eden kanunnâme Dulkadirli Eyaletindeki timar düzeni ve bu düzenin iyi işlemesi ilgili Dulkadirli Beylerbeylerine gönderilen fermânlardan oluşmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Muallim Cevdet Evrakı Kataloğu'nda "Zülkadir Yörükleri ve Haslarına Ait Tahrir Defter Parçası" ismiyle MC 05/40.04 numarada kayıtlıdır. Toplam 18 varak olan defter parçası, *Defter 'an Yörükân-ı Dulkadirli* diye başlamakta, varak 10'a kadar bazı Dulkadirli yörüklerinin kaydı, varak 10-14 arasında eyalete gönderilen fermânlar (Kânûnnâme), daha sonraki varaklarda ise eyalette görevli bazı beylerbeylerinin, sancakbeylerinin ve diğer görevlilerin has ve zeâmetlerinin kaydı bulunmaktadır. Defterde Kanunî Sultan Süleyman devrine ait 13 fermân yer almaktadır. İlk fermânın tarihi Evâyili Şevvâl 939/ Mayıs 1533²⁴ diğer fermânların tarihleri ise bir kronoloji içerisinde olmayıp, Evâhiri Ramazan 946/ Şubat 1540²⁵ ile Evsıtı Cemâziye'l-evvel 953/ Temmuz 1546²⁶ tarihleri arasında değişmektedir.

Alaüddevlle Bey'in torunu Mehmet Bey'e birleştirilen Kemah ve Bayburd sancak beyliği görevi verilmiştir. İsmet Miroğlu, *Kemah Sancağı ve Erzincan Kazâsi*, Ankara 1990, s.21.

¹⁸ BA TD 402, s.81-82.

¹⁹ Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II*, İstanbul 1993, s.163; Turan Gökçe, "Osmanlı Kânûnnâmeleri ve Bir Kânûnnâme Sûreti Hakkında", *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.5, 1990, s.201.

²⁰ Barkan, "Kanun-nâme", *İA*, C.6, İstanbul 1993, s.185; İncalcık, "Kanunnâme", *DİA*, C.24, İstanbul 2001, s.333; Sevim İlgürel, *Hezarfen Hüseyin Efendi Telhîsü'l-Beyân Fî Kavânîn-i Âl-i Osmân*, Ankara 1998, s.1.

²¹ Barkan, "Kanun-nâme", s.185; İncalcık, "Kanunnâme", s.333.

²² Barkan, "Kanun-nâme", s.186; İncalcık, "Kanunnâme", s.334.

²³ Bu konuyla ilgili daha geniş bilgi için bakınız: Akgündüz, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, C. I, İstanbul 1990, s.87-101; İncalcık, "Kanunnâme", s.334-335.

²⁴ Fermân No:1 (MC 05/40.04 Varak 10)

²⁵ Fermân No:3 (MC 05/40.04 Varak 10)

²⁶ Fermân No:13 (MC 05/40.04 Varak 14)

KÂNÜNNÂMENİN MUHTEVASI

Toplam onüç fermândan oluşan Kânünnâme içermiş olduğu konulara göre üç grupta değerlendirilebilir.

1-Eski Dulkadirli ümerâsının sipâhizâdelerinin timarları ile ilgili fermânlar

Evâyil-i Şevvâl 939/ Mayıs 1533²⁷ tarihli Ahmet Paşa'ya, Evâyil-i Şevvâl 949/ Ocak 1543²⁸ tarihli Ali Paşa'ya ve Evâhir-i Cemâziyü'l-âhir 951/ Eylül 1544²⁹ tarihli Muhammed Paşa'ya gönderilen fermânlarda; eski Dulkadirli ümerâsının timarları ile ilgili hususlar konu edilmektedir. Daha önce de izah edildiği üzere³⁰ bölgenin Osmanlı hakimiyetine geçiş sürecinde ciddi sıkıntılar yaşandığı, isyanlar çıktığı, Dulkadirli zamanında tesis edilen timar düzeninin bozulmasının bu sıkıntılarda en önemli faktör olduğu bilinmektedir. Bu sebeple bölge Osmanlı hakimiyetine geçtikten sonra istikrarın ve timar düzeninin yeniden tesisi ile eski Dulkadirli sipahilerinin ne şekilde timara çıkacaklarına dair defaatle kanunnâme ve fermân gönderilmiştir. Bu fermânlar da bu kapsamdadır. Bu fermânların içeriğini iki başlık altında değerlendirebiliriz:

a-Dulkadirli ümerâsından bir kimse öldüğünde timarının, ocak ve yurdunun kimlere ve ne şekilde tevcih edileceği,

b-Dulkadirli beylerinden kalan timarların bölünmemesi.

Bu hususları tek tek ele alacak olursak:

a-Bölge Osmanlı hakimiyetine geçtikten sonra Dulkadirli ümerâsından bir kimse öldüğünde timarının, ocak ve yurdunun kimlere ve ne şekilde tevcih edileceğine dair önce bir kanunnâme, sonra fermân, daha sonra ise yukarıda zikredilen fermânlar gönderilmiş olup, bu fermânlarda daha önce gönderilenlere de atıfta bulunularak, vefat eden kimsenin zeametinin, timarının, ocak ve yurdunun oğullarına verileceği, 20.000'ini geçen kısmının amcalarına ve yakın akrabalarına verileceği, hariç kimseye verilemeyeceği, ayrıca verilecek kimselerin sahih oğulları ve sahih akrabaları oldukları tespit edilerek verileceği ısrarla vurgulanmaktadır.

b-Yine önceki kanunnâme ve fermânlara da atıfta bulunularak Dulkadirli ümerâsının zeamet ve timarlarının parçalanmaksızın bedeli ile oğullarına fermân bulunduğu, fakat hali hazırda vefat eden bazı zaim ve sipahilerin müteaddit oğulları olup, kadimi ocaklarını talep ettiklerinde tevcihle ilgili tereddütler olduğu, bu hususta tereddüde mahal bırakmaksızın bu tür zeamet ve timarların oğullarına bölünmeksizin (gerekirse müşterek timar) bedeli ile verilmesinin mukarrer olduğu, aralarına hiç kimsenin karıştırılmaması ve şüphe bırakılmaması, Dulkadirli sipahizâdeleriyle ilgili tezkire gönderilirken durumlarının bütün teferruatıyla bildirilmesi (dolayısıyla bunlara verilecek timarların tezkireli timarlar olacağı, tezkiresiz timar tevcihi yapılamayacağı) ifade edilmektedir. Fakat burada üzerinde durulması gereken en önemli husus şudur. Konuyla ilgili elimizdekilerden önce gönderilenlerin fermân ya da Kânünnâmelerin tarihleri bilinmemekle birlikte mevcutlar içerisinde Dulkadirli ümerâsının timarları hakkındaki ilk fermân Evâyil-i Şevvâl 939/ Mayıs 1533³¹ tarihli olmasına karşılık bir

²⁷ Fermân No:1 (MC 05/40.04 Varak 10)

²⁸ Fermân No:4 (MC 05/40.04 Varak 11)

²⁹ Fermân No:2 (MC 05/40.04 Varak 10)

³⁰ Bakınız s.1-4.

³¹ Fermân No:1 (MC 05/40.04 Varak 10)

sonraki Evâyil-i Şevvâl 949/ Ocak 1543³² (on yıl sonrasına ait) tarihli, üçüncüsü ise Evâhir-i Cemâziyî'l-âhir 951/ Eylül 1544³³ (ilkine göre onbir yıl sonra) tarihlidir ve her üç fermânda da aynı hükümler yer almaktadır. İlk fermândan sonra geçen onbir yılda problemin çözülemediği, Dulkadirli Eyaletinde özellikle timar düzeni ile ilgili sistemin tesisinde sıkıntı yaşandığı ve her beylerbeyi değişikliğinde önceki beylerbeyi dönemine ait uygulamaların yeniden gündeme geldiği anlaşılmaktadır.

2-İbtidâdan timar ve terakkî tevcihine dair kayıtların muhafaza altına alınmasına dair fermânlar

Evâhir-i Ramazan 946/ Şubat 1540³⁴ tarihli Muhammed Paşa'ya gönderilen fermândan anlaşıldığına göre bir kimseye kılıç timar veya terakkî için berat verilirken beylerbeyine vardıkları zaman, beylerbeyi o kimseye timarını ve terakkisini verdikten sonra elindeki beratı almayıp sipahinin kendisinde kalyormuş. Bu durum ileriki zamanlarda yeni timar veya terakkî talep edilirken eski beratların kullanılmasına, dolayısıyla haksız timar kazanımlarına yol açmıştır. Fermân ile bundan sonra beratların sahiplerinin elinden alınarak defter sandığında korunması, içeriğinin bütün detaylarıyla deftere kaydedilmesi, berat sahibine ise temessük verilmesi istenilmekte böylelikle herhangi bir yararlık göstermeden terakkî talep etmenin önüne geçilmektedir.

Bu hususla ilgili bir diğer problem ise şudur; beratlar kaydedilmediği için zaman içerisinde timar karyeleri ile ilgili anlaşmazlıklar çıkmakta, aynı karyeler üzerinde farklı kimseler hak talebinde bulunmakta, sipahiler arasındaki anlaşmazlıklar defter kaydı olmadığı için çözülememekte bazen de mahlul olan timarlar bile tespit edilememektedir.

Evâsıt-ı Rebû'l-âhir 947/ Ağustos 1540³⁵ tarihli Ali Paşa'ya gönderilen fermânda Ali Paşanın dergâh-ı muallâya gönderdiği mektupta kendisinden önceki beylerbeyiler zamanında, beylerbeyi beratıyla bazı sipahizâdelere timarlar verildiği, daha sonra bunlardan bir kısmının ma'zûl olduğu ve eski beratlarıyla timara talip oldukları, hatta bazılarınin elinde Alaüddevle ve Ali Beyden kalma berat ve temessüklerle timar talep ettiklerini bildirmiş bunun üzerine padişah, daha önce bölgeye mufassal bir kanunnâme gönderildiğini ve bu kanunnâme gereğince sipahizâdelere timar tevcihinin beylerbeyi beratıyla değil padişah beratıyla olacağını hatırlatmakta, timar talep eden sipahizâdelerin durumlarının araştırıldıktan sonra dergâh-ı muallâya tezkire gönderilmesini, timar hakedenlere beratlarının padişah tarafından verileceğini, Alaüddevle Beyden beratları olanların ise bekletilmesini, onlarla ilgili ayrıca bir hüküm gönderileceğini söylenmektedir. (bu konuyla ilgili fermânlar gönderilmiş olup, bunlar 1. maddede ele alınmıştır.)

Evâhir-i Ramazan 951/ Kasım 1544³⁶ tarihli Muhammed Paşa'ya gönderilen fermânda; bazı sipahizâdelere timar tevcihi için tezkere gönderilirken babalarının ölüm tarihlerinin bildirilmediği, bu yüzden bazılarınin babalarının hayatta olma ihtimali olduğu, babası hayatta olan sipahizâdelere timar vermenin caiz olmadığı belirtildikten sonra, padişaha tezkire gönderilirken babalarının nerede, ne miktar timar tasarruf ettiği ve hangi tarihte öldüğünün açıkça yazılması, böylelikle timar tevcihlerindeki gecikmelerin önüne geçilmesi istenilmektedir.

³² Fermân No:4 (MC 05/40.04 Varak 11)

³³ Fermân No:2 (MC 05/40.04 Varak 10)

³⁴ Fermân No:3 (MC 05/40.04 Varak 10-11)

³⁵ Fermân No:7 (MC 05/40.04 Varak 12)

³⁶ Fermân No:8 (MC 05/40.04 Varak 12-13)

Evâyl-i Rebîi'l-evvel 953/ Mayıs 1546³⁷ tarihli Mustafa Paşa'ya gönderilen fermânda, daha önce gönderilen mufassal kanunnâmede sipahi ve sipahizâdelere verilecek timarların durumunun açıkça belirtildiği halde gönderilen bazı tezkirelerde sipahizâdelere verilen timarların bir çoğunun kanunnâmeye aykırı olduğu bunun önüne geçilmesi için sancakbeyi ve alaybeyi arzlarıyla timar talep edildiğinde atalarının timar beratlarının da mutlaka gönderilmesi ve kanunnâmeye uyulması istenmektedir.

3-Timar tevcihi ile ilgili usuller ve suistimallerin önüne geçilmesine dair fermânlar

Evâhir-i Ramazan 946/ Şubat 1540³⁸ tarihli Muhammed Paşa'ya gönderilen fermânda timar ve terakkî tevcihi ile ilgili uyulması gereken hususlar ve dikkat edilecek noktalar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır, fakat yukarıda izah edildiğinden (bkz. 2. Grup) burada tekrardan kaçınmak için bu fermân yorumlanmayacaktır.

Evâsıt-ı Cemâziyi'l-evvel 947/ Eylül 1540³⁹ tarihli Ali Paşa'ya gönderilen fermânda; Dulkadirli Vilayetinde timar sisteminin suistimalleri ile ilgili padişah katına ulaşan bilgilerde erbâb-ı timarın azlını gerektirir bir durum yok iken kanuna aykırı olarak timarların ellerinden alınıp başkalarına tevcih edildiği, tezkireli timarların bölünerek beylerbeyi beratıyla yeni timarlar oluşturulduğu, bir timar daha önce bir sipahiye verilmişken yine beylerbeyi beratıyla bir başkasına daha verildiği belirtildikten sonra bütün bu yapılanların kanuna aykırı olduğu hiç vakit kaybetmeden kanuna muhalif işlere cevâz gösterilmemesi, timar düzeninin daha önce gönderilen ve bu fermânda da tekrarlanan usuller çerçevesinde yürütülmesine azami dikkatin gösterilmesi istenilmektedir.

Evâsıt-ı Ramazan 948/ Eylül 1541⁴⁰ tarihli Ali Paşa'ya gönderilen fermânda; daha önce gönderilen bir fermâna atıfta bulunularak, zaimlerin ve sipahilerin halen dirlik sahibi olanlarının kendi istekleriyle timarlarından feragat ettirilmemelerinin emredildiği hatırlatıldıktan sonra aradan geçen zamana mukabil hali hazırda bu hususun önüne geçilemediği, Ali Paşanın padişaha gönderdiği tezkirelerde, bazı sipahilerin elinde timar var iken başka timar tevcih olundu diye kaydedildiği, üstelik yeni tevcih edilen timarların, mevcut feragat edilen timarlardan daha yüksek bedelli olduğu belirtilerek buna asla cevâz olmadığı, ziyade timar almak maksadıyla mevcut timarlardan kimsenin feragat ettirilmemesi, feragat eden olur ise mahlul olan timarın derhal hak sahibi ma'zûllere tevcih edilmesine bunun dışındaki uygulamaların asla makbul olmayacağına vurgu yapılmaktadır.

Evâsıt-ı Şa'ban 952/ Ekim 1545⁴¹ tarihli Mustafa Paşa'ya gönderilen fermânda; Mustafa Paşanın padişaha göndermiş olduğu bazı tezkirelerden Dulkadirli Vilayeti yazıldığında zeâmet ve timar olarak kaydedilen bazı köylerin timardan ayrılarak, yeni timarlar oluşturulduğu ve bu yeni timarların başkalarına verildiğinin anlaşıldığı ifade edildikten sonra böyle durumlarda timar bölmek yerine hisseli timarlar oluşturulması ve kanuna muhalif hareket edilmemesi bildirilmektedir.

Evâsıt-ı Cemâziyi'l-evvel 953/ Temmuz 1546⁴² tarihli Mustafa Paşa'ya gönderilen fermânda; Dulkadirli Vilayetinin alaybeyi olan Velinin bir sebeple dersaadete gittiğinde, onun naibi ve timar kethüdası arzı ile sipahizâdelere timar tevcih edilip,

³⁷ Fermân No:11 (MC 05/40.04 Varak 13)

³⁸ Fermân No:3 (MC 05/40.04 Varak 10-11)

³⁹ Fermân No:5 (MC 05/40.04 Varak 11-12)

⁴⁰ Fermân No:6 (MC 05/40.04 Varak 12)

⁴¹ Fermân No.10 (MC 05/40.04 Varak 13)

⁴² Fermân No.13 (MC 05/40.04 Varak 14)

tezkirelerinin padişaha gönderildiği belirtildikten sonra, sipahi ve sipahizâdeler hususunda daha önce mufassal kanunnâme gönderildiği ve bu kanunnâme gereğince defter kethüdası ve alaybeyi kaymakamının arzı ile timar tevcih edilemeyeceği, konunun bizzat beylerbeyi tarafından takip edilmesi ve gerçek sipahizâde oldukları belirlenenlere timar tevcih edilmesi bildirilmektedir.

Evâhir-i Ramazan 953/ Kasım 1546⁴³ tarihli Mustafa Paşa'ya gönderilen fermânda; Daha önce Mustafa Paşa'ya hüküm-i hümayûn gönderilerek Dulkadirli subaşılarna ve sipahilerine tevcih olunan timarların nevrûzdan nevrûza birer yıllık defterlerini göndermesi istenmiş fakat Mustafa Paşa bu ana kadar defterleri göndermemiş, bu fermânla defterleri göndermeyişinin sebepleri sorgulanmakta ve hiç vakit kaybetmeden çok acele olarak defterleri göndermesi istenmektedir.

KÂNÛNNÂMENİN METNİ

Fermân No:1 (MC 05/40.04 Varak 10)

Âmed be-Ahmed Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihîşâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki's-sâmed 2-Dulkadriye Beglerbegisi Ahmed dâme ikbâlehü tevkî-i refî-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki bundan akdem 3- Dulkadirli sipâhileri husûslarında mezîd-i 'inâyetim zuhûra getürüb vilâyet-i mezbûrede olan subaşılardan 4- ve erbâb-ı timârdan birisi vefât etdükte timârları âhara virilmeyüb oğullarına tevcih oluna ve boy begleri vefât 5-eyledükde oğulları var ise yarar olsun sagîr olsun boyları gayre virilmeyüb oğullarına 6-tevcih oluna ve oğulları olmayub karındaşları veya akrabaları var ise anlara virile 7-asla oğulları ve karındaşları ve akrabaları olmayıcak olursa ânun gibileri sütte-i sa 'âdetime 8-'arz idesin emr-i şerîfîm tevcihle câri olursa ana göre 'amel oluna deyu emr eylemiş idim hâliyâ 9-vilâyet-i mezbûrenin a'yân ve sikâti sütte-i sa 'âdetime gelüb vilâyet-i mezbûrede timâra mutasarrîf olanların 10-cümlesi hâricden olmayub bir kimesnenin timârı eban 'an ceddin kadîmi yurdları ve ocaklarıdır anlardan birisi 11-vefât eyledükde timârları oğullarına olmak bâbında istid'â-yı merhamet ve 'âtîfet eyledükleri ecîden 12-mezbûrlarun hakkında merhametim zuhûra getürüb buyurdum ki vilâyet-i mezbûrede az ve çok ze'âmet ve timâra 13-mutasarrîf olan boy beglerinden ve subaşılardan ve sipâhilerden şöyle ki bir kimesne vefât eyleyüb 14-tasarruf etdükları timârı eban 'an ceddin kadîmü'l-eyyâmdan timârı ve ocağı olıcak yigirmi binden aşâğası 15-oğlu bir ise oğluna ve müte'addid ise mertebelü mertebelerince 'alâ vechi'l-iştirâk timârı cümle oğullarına 16-tevcih olunub virile yigirmi binden ziyâdesi dâhi karındaşı var ise karındaşına karındaşı olmayub 17-karındaşı oğlu var ise karındaşı oğluna yoğ ise 'ammüsi var ise 'ammüsine ve 'ammüsi yoğ ise 18-'ammüsi oğluna ve eğer 'ammüsi oğlu dahi yoğ ise akrabasına istihkaklarına göre tevzi' ve tevcih 19-eyleyüb ana göre tezkire virile şöyle ki vech-i mesfûr üzere asla ve kat'â hısmı ve akrabası 20-yoğ ise emrim budur ki ocak ve yurd olan timârlar hâricden kimesneye virilmeyüb girü Dulkadirli 21-tâyifesinden ma'zûl sipâhiler var ise anlara virilüb ma'zûl sipâhi yoğ ise sahih sipâhizâde 22-olanlara tevcih olunub tezkire virile ve tezkirelerinde tevcihle sipâhizâde olub timâra istihkakları 23- bile tafsîl olunub kayd olunub tezkire virile ki berât-ı hümayûn için sütte-i sa 'âdetime halleri ma'lûm ola 24- ve zikr olunub uslûb üzere vefât idenlerün oğulları sagîr olıcak olursa emrim üzere 25-timârları tevcih olundukda 'âdet ve kânûn üzere yarar ve yaraklu müsellağ cebelûleri eşdirmek üzere

⁴³ Fermân No.12 (MC 05/40.04 Varak 13-14)

26- tevcih eyleyub viresin min-ba'd emr-i şerifim üzere 'amel idub bu hükm-i hümayûnumun sûretin deftere 27- kayd eyleyub ve 'ayni ile hükm-i şerifimi ellerinde ibkâ idesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerife i'timâd kılasın tahrîren fî evâyili şehri-şevvâli'l-mükerrrem sene tis'a ve selâsin ve tis'a mie.

Fermân No:2 (MC 05/40.04 Varak 10)
Amed be-Muhammed Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ 2-Dulkadriye Beglerbegisi Muhammed dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümayûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki 3-hâliyâ dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderib Dulkadirlü subaşlarının ve sipâhilerinin kadîmi ocakları 4-timârlarının ahvâlin i'lâm eylemişsin imdi bundan akdem Dulkadirlü Beglerbegisi dergâh-ı mu'allâma 5- mektûb gönderib sâbıkân Dulkadirlünün timârı husûsunda kânûnnâme vârid olub bir kimesne vefât 6-idub ze'âmeti veya timârı oğullarına virile yigirmi binden ziyâdesi 'ammülerine ve yakın akrabalarına 7-virile deyu emr olunub şimdiye değin anunla 'amel olunurdu deyu 'arz eylemeğin min-ba'd ol hükm-i 8-hümayûnum muktezâsınca 'amel eylesin deyu emr eylemiş idim ve'l-haletu hazîhi ol emr-i şerifim kemâkân mukarrerdir 9-buyurdum ki sen dahi ol kânûnnâme-i hümayûnumla 'âmil olasın amma tâyife-'i mezbûreden

10-boy beglerinden ve subaşılardan biri vefât eyleyub timârını oğulları yurdumuzdur ve ocağımızdır deyu 11-taleb etdikde mücerred anlarun kavline nazar olunmayub gereği gibi tetebbu' idub göresin şöyle ki 12-fi nefsi'l-emr ol timâr bunların sahîh yurdu olub hiç bir zamanda hâricden aralarına 13- kimesne girmeyub eban 'an ceddin tasarruf idegeldükleri kadîmi ocakları ve yurdları idüğü muhakkak 14- olub asla şâyibe-i şübhe kalmadıkdan sonra ol emrim muktezâsınca tevzî' ve tevcih eylesin 15- ve tevcihle yurdları olduğunu ve ne kadar zamandan berü tasarruf idegelmişlerdir hâricden arazilerine 16-kimesne girmiş midir nice dir 'ale't-tafsîl kaç ataya müntekal olmuşdur bi'l-cümle hakikat halleri nice ise 17-tezkirelerinde bile beyân eylesin ki südde-i sa'âdetimde dâhi ma'lûm ola ve bu husûslarda tamam 18-ihtimâm ve basîret üzere olasın ki bu bahâne ile yurd ve ocak olmayan timârlar sehvlle kimesneye 19- virilmelü olmaya ve müteveffânın oğullarına ve akrabalarına emr olunan tafsîl üzere yurdların 20-tevcih eyledikten sonra eger anlarun bi'l-fi'el ellerinde timârları var ise az ve çok ol timârları 21-mahlûle kayd eyleyub âhara tevcih eylesin yurdların timârları üzerine virmeğe emrim yokdur 22-sen dahi fermân-ı hümayûnumla 'âmil olub hilâfına cevâz göstermeyesin ve hem elinde olan 23-timârı ne asıl timârdır ve kendünün yurdu ve ocağı mıdır yohsa âharun yurdu mıdır eger âharun 24-ocağı ise buna ne sebeble virilmişdir kimin ocağıdır ve ne zamandan berü mutasarrıfdir tezkirede beyân eylesin 25-ve müteveffânın akrabalarına dahi ol emr-i sâbıkda tafsîl olunan üzere timâr tevcih olunmak lâzım 26-geldikde tamam ihtimâm ve basîret olunub fi'l-vâki' müteveffânın sahîh akrabaları idüğü zâhir ve sâbit

27-oldukdan sonra tevcih eylesin bu bahâne ile akrabasından olmayan kimesneleri telbîs ve tezvîr ile timâra çıkmaktan 28-ziyâde hazer eylesin şöyle ki müteveffânın yurdu ve ocağı mahlûl kaldıkda aslâ ve kat'â hısmı 29- ve akrabası yoğ ise ol emr-i sâbıkım üzere hâricden kimesneye virilmeyub girü Dulkadirlü 30-tâyifesinden ma'zûl sipâhiler var ise anlara virilub ma'zûl sipâhiler yoğ ise sipâhizâde 31-olanlara tevcih olunub tezkire virilub ve tezkirelerinde tevcihle sipâhizâde olub timâra istihkâkları 32-ne yüzden olduğu bile tafsîl oluna ki berât-ı hümayûn için 'atebe-i 'ulyâma geldikde halleri ma'lûm ola 33-amma müteveffânın tasarrufundaki timârları boy ve ocak olmayub sonradan virilmiş timâr olursa 34-anun gibi sipâhiler vefât etdikde

sâyir beglerbegilikde olan sipâhilerin timârları husûsunda sâdır olan 35-emr-i şerîfim muktezâsınca ‘âmil olasin şöyle bilesin ‘alâmet üzere i‘timâd kılasın tahrîren fi evâhiri cemâziyil-âhir sene ehadi ve hamsîn ve tis‘a mie.

Fermân No:3 (MC 05/40.04 Varak 10-11)
Amed be-Muhammed Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrül-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibül-'izz ve'l-ihitişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ 2-Dulkadriye Beglerbegisi Mehmed dâme ikbâlehu tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsil olıcak ma'lûm ola ki 3-hâliyâ sütte-i sa'âdet-bahşımında şöyle 'arz olundu dergâh-ı mu'allâmdan bir kimesneye ibtidâdan timâr 'inâyet 4-olunub veya terakkî için hükm-i şerif virilüb sana vardıklarında timârın ve terakkîsin viridüğünden sonra 5-hükmünü alub hıfz etmeyüb yine sahibinin eline virilür imiş imdi ol asil timâr için beglerbegilere 6-yazılan ahkâm-ı şerife anlarun temessükleridir timârları ve terakkîleri virildikden sonra ellerinden alub 7-defter sanduğunda hıfz olunmak gerekdir ki hükümler sipâhilerin ellerinde olıcak zamanla yine evvelki terakkî 8-sonradan bir dahi taleb idüb veya sütte-i sa'âdetime getirüb henüz terakkim müyesser olmadı deyu âhar hükm-i 9-şerif alub beher hal bunun gibi bir hile ve telbise mecâl olur öyle olsa buyurdum ki min-ba'd ol 10-asıl hükümleri kat'a sâhibleri elinde komayub emr olunan üzere timâr mıdır terakkî midir virildikden sonra 11-elinden alub fermân-ı şerîfim üzere defter sanduğunda hıfz etdürüb temessük idesin ve beglerbeglûğine küllî 12-müte'allik olan sancâk begleri ve subaşıları ve erbâb-ı timâr tasarruflarında olan timârının berâtların 13-deftere iledüb kayd etdirilmek ile tasarruflarında olan ve olmayan karyeler ve timârlar ma'lûm olmayub 14-nice mahlûl timârları ve ba'zı dahi sancakdan ifrâz olunub sipâhilere virilan timârları bize bile 15-virildi deyu kadîmden sancağa zabt olunu gelmişdir deyu her biri dahl eyleyub sipâhiler anda deftere 16-varub mürâca'at etdiklerinde berâtları kaydı ol(ma)mağla ma'lûm olmayub cevabları virilmez imiş kezalik 17-dergâh-ı mu'allâmdan tevcih olunan timârlarun dahi sâhibleri berâtlarını iledüb andan kayd etdirmemekle 18-mahlûldür deyu sen dahi defterden anda tevcih idüb bir timâr iki kimesneye virilmekle mâbeynde nizâ'dan 19-hâli olunmaz imiş imdi min-ba'd ol bâbda emr-i şerîfim bunun üzerinedir ki sancâk begleri olsun 20-ve subaşılar ve alaybegleri ve çeribaşılar ve sipâhiler olsun dergâh-ı mu'allâ çavuşları olsun 21-ve eger sütte-i sa'âdetimden tevcih olunan timârlardır eger senin tezkiren mücibince kapumdan berâtı virilen 22-timârlardır fi'l-cümle anda defterde timârı olan her kimin ise gereği gibi tenbîh ve te'kid idesin ki 23-bi'l-fi'il tasarruflarında olan timârlarının berâtların iledüb deftere der-dest itdirib kayd itdüreler şöyle ki 24-ba'de't-tenbîh her kankısı berâtın getürmeyüb veya kayd etdirmeye göndermeyicek olursa isimleri ve timârları ile 25-her kimler ise mufassal defter idüb dergâh-ı mu'allâma 'arz eylesin ki cümlesinin timârları mevkûfe kayd itdirile 26- ve bi'l-fi'il dahi ol asıl kimesneler var ise cümlesin ma'lûm idünüb isimlerin ve timârların mufassal yazıb 'arz eylesin 27- sonra onlar bâbında dahi emrim tevcihle sâdır olursa mücibi ile 'amel eylesin ve hâric ez-defter deyu 28- ba'zı sipâhiler ve kâdılar 'arzlari ile kendülerinin hâric ez-defter dimeleri ile nizâ' idüb 29-eksüksüz bu husûs için sipâhi tâyifesi 'atebe-i 'ulyâma gelüb izhâr-ı tezallum itdiklerinde ahkâm-ı şerife 30-virilmekden hâli olmayub bu sebeple erbâb-ı timâr mâbeynlerinde ziyâde ihtilâf olduğu ecilden 31-ol bâbda dahi emr-i şerîfim bunun üzeredir ki min-ba'd asla beglerbegiler ve kâdılar 'arzlari ile 32-sipâhilerin hâric ez-defter deyu bir mahalle isim takub taleb eylemeleri ile kimesneye nesne vermeyesin 33-meger ki vilâyet kâtibleri ol yerleri kitâbet etdikde ol mahalli 'ayni ile hâric ez-defter bulub 34-deftere kayd etmiş ola ol vakit tevcih eylesin andan mâ'ada kimesnenin 'arzlari ile ve sözleriyle 35-emrime muhâlif hâric ez-defter deyu nesne tevcih eylemeyesin ki tezkiresi makbûl olmak ihtimâli yokdur 36-bilmiş olasin 'alâmet-i şerife i'timâd kılasın tahrîren fi evâhiri ramazani'l-mübârek sene 946 be makâm-ı Kostantiniyye.

Fermân No:4 (MC 05/40.04 Varak 11)

Âmed be-Ali Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihirâm sâhibü'l-‘izz ve'l-ihitâm el-muhtass bi-mezîd-i ‘inâyeti'l-meliki'l-kâdir 2-Dulkadiye Beglerbegisi Ali dâme ikbâlehü tevki‘-i refî‘-i hümâyûn vâsil olıcak ma‘lûm ola ki hâliyâ dergâh-ı 3-mu‘allâma mektûb gönderib sâbıkan Dulkadirlü bendelerinin timârları husûsunda kânûnnâme vârid olub bir kimesne 4-vefât idüb ze‘âmeti ve timârları oğullarına virile yigirmi binden ziyâdesi ‘ammülerine ve yakın 5-akrabalarına virile deyu emr olunub şimdiye degin anunla ‘amel olunur iken varıb Dulkâdiriyye 6-müceddeden kitâbet olundukda bir emr-i şerif dahi vârid olub ze‘âmet ve timâr pârelenmeyub bedeline 7-virile deyu fermân olunup oğullarına virilüb veyahud virilmemek ta‘yin buyurulmamağla elan 8-birkaç zü‘amâ ve sipâhiler vefât idüb ba‘zısının müte‘addid oğulları olub kadîmi ocağıdır 9-taleb itdüklerinde tereddüd olunduğunu bildirmişsin imdi Dulkadirlü tâyifesi husûsunda sâbıkan 10-vârid olan emr-i hümâyûnum mukarrerdir buyurdum ki min-ba‘d dahi anın muktezâsınca ‘âmil olasin amma 11-tâyife-‘i mezbûre boy beglerinden ve subaşılardan ve sipâhilerden biri vefât eyleyüb timârın oğulları 12-yurdumuz ve ocağımızdır deyu taleb itdüklerinde mücerred anların kavline nazar olunmayub gereği gibi tenbîh ve istifsâr 13-idüb göresin şöyle ki fi nefsi'l-emr ol timâr bunların sahîh yurdu ve ocağı olub hiçbir zamanda 14-aralarına kimesne girmeyib eban ‘an ceddin tasarruf idegeldikleri kadîmi ocakları ve yurdları idüğü muhakkak 15-olub asla şâyibe-i şübhe kalmadukdan sonra ol emrim muktezâsınca tevzi‘ ve tevcîh eylesin 16-ve tevcîhle yurdu olduğı ve ne kadar zamandan beri tasarruf ide gelmişlerdir hâricden aralarına kimesne 17-girmiş midir nicedir ‘ale’t-tevâli kaç ataya müntekal olmuşdur bi'l-cümle hakikat halî nice ise tezkirede bile beyân 18-eylesin ki südde-i sa‘âdetimde dahi ma‘lûm ola bu husûslarda tamam ihtimâm ve basîret üzere olasin ki 19-bu bahâne ile yurd ocak olmayan timârlar sehve kimesneye virilmeli olmaya ve müteveffânın oğulları 20-ve akrabalarına emr olunan tafsîl üzere yurdların tevcîh eyledüğü eger anların bi'l-fi‘il ellerinde 21-timârları var ise az ve eger çok ol timârları mahlûle kayd idüb ol emrim muktezâsınca âhara 22-tevcîh eylesin yurdların timârları üzere terakkî tarîkiyle virilmeğe emrim yokdur sen dahi fermân-ı 23- hümâyûnumla ‘âmil olub hilâfına cevâz göstermeyesin ve hem elinde olan timârı ne asıl timârdır 24-ve kendünün boyu ve ocağı mıdır yohsa âharın yurdu mıdır eger âharın ocağı ise buna ne sebeble virilmişdir 25-kimin ocağıdır ve ne zamandan beri mutasarrıfdir tezkirede bile beyân eylesin ve müteveffânın akrabalarına dahi 26-ol emr-i sâbıkımda tafsîl olunan üzere timâr tevcîh olmak lazım geldikde tamam ihtimâm eyleyüb fi'l-vâki‘ 27-müteveffânın sahîh akrabaları idüğü zâhir ve sâbit oldukdan sonra tevcîh eylesin bu bahâne ile hâricden 28-kimesneler akrabalarıdır deyu telbîs ve tezvîr ile timâra çıkmaktan ziyâde hazer idesin şöyle ki müteveffânın 29-yurdu ve ocağı mahlûl kaldukda asla ve kat‘a hısmı ve akrabası yok ise ol emr-i sâbıkım üzere 30-hâricden kimesneye virilmeyüb girü Dulkadirlü tâyifesinden ma‘zûl sipâhiler var ise anlara virilüb 31-ma‘zûl sipâhiler yok ise sahîh sipâhizâdelere tevcîh olunub tezkire virilüb tezkirelerinde tevcîhle sipâhizâde 32-olub timâra istihkâkları ne yüzden olduğı bile tafsîl oluna ki berât-ı hümâyûn için ‘atebe-i ‘ulyâma 33-geldikde halleri ma‘lûm ola amma müteveffânın tasarrufundaki timâr boy ve ocak olmayub sonradan virilmiş 34-timâr olursa anun gibi sipâhiler vefât eyledikde sâyir beglerbegilikde olan sipâhilerin timârları 35-husûsunda sâdır olan emr-i şerîfim mücibince ‘âmil olasin ve bu hükm-i şerîfimi aynı ile defter sanduğında 36-hıfz olunub sen ve senden sonra gelen beglerbegiler daima mazmûn-ı hümâyûnla ‘âmil olub asla ve kat‘a 37-hilâfına cevâz göstermeyesin şöyle bilesin ‘alâmet-i şerîfe i‘timâd kılasın tahrîren fi evâyili şehri-ı sevvâli'l-mükerrerem sene.949

Fermân No:5 (MC 05/40.04 Varak 11-12)

Âmed be-Ali Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ 2-Dulkadiye Beglerbegisi Ali dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki 3-hâliyâ dergâh-ı destgâhıma şöyle olundu ki erbâb-ı timârın 'azlin icâb ider husûsları olmadın 4- fermân-ı şerîfime mugâyir timârların alınub âhara tevcîh olunub ve tezkirelü timâr dahi pârelenüb 5-kendü berâtınla virilüb ve bir timâr dahi mukaddem bir sipâhiye virilmiş iken tekrar âhara dahi 6-virilür imiş imdi zikr olunan husûslara emr-i şerîfim yokdur buyurdum ki min-ba'd bilâ sebeb kimesnenin 7-timârın almayub ve tezkirelü timâr parelemeyüb ve bir timârı dahi mukaddem bir kimesneye virmiş iken bir âharına 8-dahi tevcîh etmeyüb daima bu emr-i şerîfimin ecr ve imzâsında dakika fevt itmeyüb hilâfına cevâz 9-göstermeyesin bu husûslar için min-ba'd südde-i sa'âdetime tezkire vârid ola makbûl olmaz ve bundan 10-sâbık hükm-i şerîfim gönderilüb bir kimesneye ibtidâdan timâr veyahud terakkî emr olunub varduğunda 11-timâr tevcîh olunmalu olundukda ol hükm-i şerîfimin târîhini tezkirenin içinde bile kayd eylesesin deyu fermân olunmuş 12-idi girü südde-i sa'âdetime vârid olan tezkirelerde târihi bile yazılmadığü ecilden ahkâmın 13-kaydı bulunmayub ol tezkire te'hîr olur oldı min-ba'd ol emrimi icra idüb südde-i sa'âdete irsâl 14-olunan tezkirelerde hükm-i şerîfimin târîhini bile kayd eylesesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâsıtı cemâziyî'l-evvel sene 947.

Fermân No:6 (MC 05/40.04 Varak 12)

Âmed be-Ali Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-veli 2-Dulkadiye Beglerbegisi Ali dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki bundan akdem 3-beglerbegilere hükm-i şerîfim gönderilüb zü'amâlardan ve erbâb-ı timârın elinde mevcut dirlikleri olanlara 4-ihliyârî ile timârlarından ferâgat eddirmeyesin deyu emr eylemiş idim ve'l-haletu hazîhi senin cânibinden 'atebe-i 'ulyâma 5-gelen tezkirelerün ba'zısına sipâhinin elinde timârı var iken âhar timâr tevcîh olundu deyu kayd olunmuş 6-bulunub ol bedeli ile olmayub ekseriya ziyâdeleri ile tevcîh olunur imiş imdi bu bahâne ile sipâhiler yaramaz 7-öğrenüb eksüksüz timârlarından ferâgat idüb ziyâde ile âhar timâr olmak ile birkaç yıl içinde 8-ednâ timârlı sipâhiler a'lâ timârlara çıkar oldular emr-i sâbıkım kemâkân mukarrer olub sipâhi tâyifesine 9-ihliyârî ile timârından ferâgat etmeğe emrim yokdur buyurdum ki sen dahi emr-i hümâyûnum mücibince 'âmil 10-olub dirliği elinde olan sipâhiye ihtiyârî ile ferâgat etmeğe ruhsat virmeyüb vâki' olan 11-mahlûlâtı ma'zûllere timâr verilmekliğe istihkâkı olanlara bedelleri ile tevcîh eylesesin şöyle ki bu emr-i 12-hümâyûnuma muhâlif asitâne-i sa'âdete tezkire vârid ola makbûl olmak ihtimâli yokdur daima hükm-i hümâyûnuma

13-ri'âyet idüb hilâfına cevâz göstermeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîf üzere i'timâd kılasın tahrîren fi evâsıtı ramazânî'l-mübârek sene semân ve erba'in ve tis'a mie.

Fermân No:7 (MC 05/40.04 Varak 12)

Âmed be-Ali Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrû'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ 2-Dulkadiye Beglerbegisi Ali dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki hâliyâ dergâh-ı 3-mu'allâma mektûb gönderib senden mukaddem Dulkadiye beglerbegisi olanlar vilâyet-i mezbûre sipâhizâdelerinin 4- ba'zısına ibtidâ kendü

berâtları (ile) babaları yurdlarından ve boylarından ve sâyir yerlerinden 5-bir mikdar virmişler şimdi anların ba'zısı ma'zûl olub ol berâtları ile yine timâra 6-tâlib oldukların i'lâm idüb ve ba'zı kimesnelerün ellerinde Alâüddevle ve Ali begden 7-ve sâyir ümerâdan berâtları ve temessükleri olub ataları dirlik tasarruf idegelüb ve ba'zılarının 8-dahi vilâyet-i mezbûre toprağında babaları vefât idüb oğulları sagîr olmağla timâr taleb 9-etmeyüb hâliyâ gelüb timâra tâlib oldukların bildirmişsin imdi beglerbegiler ibtidâ kendü berâtları ile 10-sipâhizâdeye timâr vermeğe ruhsat virilmeyüb cümle beglerbegilere mufassal kânûnnâme-i hümâyûnum gönderilüb 11-anun gibi timârımdaki sipâhizâdelere timâr tevcih olunmalu oldukda kendü berâtları ile 12-virmeyüb tezkirelerin südde-i sa'âdetime irsâl eyleyeler ibtidâ berâtları kapumdan virilüb 13-sonra âhar timâr oldukda tezkirelü oluncaya değın beglerbegiler kendü berâtları ile vireler deyu emrim 14-olmuş idi ve'l-haletu hazihi ol emr-i hümâyûnum kemâkân mukarrerdir buyurdum ki 'arz eylediğün 15-sipâhizâdelerden gelüb timâr talep eyleyenlerün 'umerâdan aslı ile teftiş ve tefahhus eyleyub göresin 16-şöyle ki babaları hiyn-i tevzi'de veyahud tevzi'den sonra timâr alub berâtile tasarruf eyleyüb 17-ba'dehu fevt olub bunlar anların sahîh sulbi oğulları idüğü muhakkak olub defter ile 'alakaları 18- ve babalarının berâtları defter kaydına mutâbık olub bi-hasebi'l-kânûn timâra müstehak olurlar ise kânûnnâme-i 19-hümâyûnum mücibince anlara timâr tevcih eyleyesin amma berâtın sen virmeyüb tezkirelerin südde-i sa'âdetime 20- irsâl eyleyesin ki emrim üzere ibtidâ berâtları kapumdan virilüb ol timârdan sonra 21-âhar timâr tevcih olundukda beglerbegi berâtıyla oluna kezalik ol asıl berâtla bi'l-fi'il ellerinde timâr olanları 22-dahi veh-i meşrûh üzere görüp timâra müstehak oldukdan sonra timârlarının tezkirelerin virüb 23-dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin ki anların dahi ibtidâ berâtları bundan virile amma tezkireleri 24-dergâh-ı mu'allâma gelinceye değın timârları hâsılına kimesneye dahl etdirmeyesin ve mukaddema beglerbegiler virdikleri 25-berâtları dahi ellerinden alınub anunla 'amel etmeyüb defter sanduğında hıfz eyleyesin mezkûrün 26-sipâhizâdelerden gayri 'arz eylediğün üzere tevzi'den mukaddem babaları vefât iden sipâhizâdelere 27-Alâüddevle Begden dirlik yedüklerine berâtları olan kimesnelerin ahvâlin te'hîr 28- eyleyesin ol vilâyet müceddeden kitâbet⁴⁴ olmak üzeredir inşâ Allâhu'l-a'azz defter 'atebe-i 'ulyâma 29-geldikde anların dahi ahvâli görölüb fermân-ı şerîfim tevcihle sâdır olursa mücibi ile 'amil olasın 30-şöyle bilesin 'alâmet-i şerif üzere i'timâd kılvasın fi evâsıtı şehri' rebî'l-âhîr sene seb'a ve erba'in ve tis'a mie.

Fermân No:8 (MC 05/40.04 Varak 12-13)

Âmed be-Muhammed Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrül-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihîrâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtîşâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti's-sâmed 2-Dulkadriye Beglerbegisi Muhammed dâme ikbâlehü tevkî-i refî-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki hâliyâ ba'zı 3-sipâhizâdelere timâr virilüb tezkirelerinde babalarının ne târîhde fevt olduğun zikr olunmayub 4-ve ba'zı tezkirelerde dahi sipâhizâde deyu kayd olunub lakin

⁴⁴ Bu bilgiden bu tarihte Maraş ve çevresinin yeniden tahririnin yapılacağı anlaşılmaktadır. Muhtemelen de bu tahrir yapılmıştır. Çünkü H.947/M.1540 tarihli Elbistan Kazâsı'na ait Başbakanlık Osmanlı Arşivinde 419 numaralı Mufassal Tahrir Defteri bulunmaktadır (Bu defterle ilgili daha geniş bilgi için bakınız: İbrahim Solak, *Kânuni Döneminde Elbistan Kazâsı*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya 1996, s.24-25; Aynı yazar, "Kânunî Dönemi Elbistan Kazâsı'nda Yerleşme ve Nüfus (1540)", *S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Konya 2000, S.6, s.149-158.) Arşiv kataloglarında bu tarihte Maraş'a ait tahrir defteri yoktur. Elbistan'a ait tahrir defter olduğuna göre Maraş'ın da tahrir defterinin olması gerekir. Anlaşılan o ki bu tahrire ait defterin bir kısmı günümüze ulaşamamıştır. Bugün elimizde Maraş Sancağı'na ait iki mufassal defter bulunmaktadır, bunlardan birincisi 1526 tarihli olup, Başbakanlık Osmanlı Arşivi 402 numarada kayıtlı, diğeri ise 1563 tarihli olup, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi 101 ve 108 numaralarda kayıtlıdır.

atalarının fevt olduğu şerh olun(ma)duğu 5-ecilden ataları hayatda olmak ihtimâli virilüb tezkireleri berât olunmayub ol sebeble 6-dahi niceleri 'avk ve te'hîr olunurlar imdi sipâhizâdelere timâr virilmek husûsunda 7-def'atle ahkâm-ı şerîfe gönderilmiştir ve ataları hayatda olan sipâhizâdelere emrim 8-olmadın timâr virilmek câ'iz degildir buyurdum ki hükmi-şerîf vâcibü'l-ittibâ'im varıcak fermân-ı şerîfim mûcibince 9-'amel idüb babaları fevt olan sipâhizâdelere tevcîh ve ta'yin eyledüğünde babaları 10-ne mikdar timâra mutasarrıf olub ve ne târîhde fevt olduğın tezkirelerinde şerh ve beyân etdüresin ki 11-asitâne-i sa'âdetime getürdüklerinde kânûna mugâyir ve emr-i şerîfe muhâlif husûs bulunmayub tezkireleri 12-berât olunub 'avk ve te'hîr olunmayalar bu husûslarda ziyâde ihtimâm idüb kânûna muhâlif 13-ve emr-i şerîfe mugâyir tezkire virilmekden ihtiyât eyleyesin şöyle ki min-ba'd emr-i hümâyûnuma muğâyir sütte-i 14-sa'âdetime tezkire vârid ola asla makbûl olmak ihtimâli yokdur ana göre mukayyed olub emr-i hümâyûnumun 15-gereği gibi ri'âyet idüb hiçbir zamanda hilâfına cevâz göstermeyesin şöyle bilesin 16-'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fî evâhiri şehri-ramazani'l-mübârek sene 951.

Fermân No:9 (MC 05/40.04 Varak 13)
Âmed be-Osman Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrü'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mennân 2-Dulkadirlü Beglerbegisi Osman dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki 3- hâliyâ erbâb-ı timâr husûslarında sâbıkan Dulkadirlü Beglerbegisi Fâyık? Beg zamanından kalmış eski 4-tezkireleri tecdîd idüb sütte-i sa'âdetime irsâl eylemişsin şimdiye değin gelanlar emr-i hümâyûnum 5-üzere berât olundu buyurdum ki min-ba'd müşârü'n-ileyhin tezkireleri ile 'amel etmeyüb ve tecdîd 6- idüb sütte-i sa'âdetime irsâl eylemeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın 7-tahrîren fî evâyili zilhicce sene ehadi ve hamsîn ve tis'a mie.

Fermân No:10 (MC 05/40.04 Varak 13)
Âmed be-Mustafa Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrü'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass 2-bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ Dulkadriye Beglerbegisi Mustafa dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak 3- ma'lûm ola ki hâliyâ dergâh-ı mu'allâma ba'zı tezkirelerün gelüb vilâyet kâtibi yazub defter-i cedîdde 4-ze'âmet ve timâr bağladığı köyler ayrılıub müstakil timâra virilmiş bulunur imdi bu husûsa emrim 5-yokdur buyurdum ki min-ba'd anın gibi ze'âmet ve timârlardan zâyid kalub şöyle ki âhara virilmek 6- lazım gele köylerin ayırmayub ber vech-i iştirâk hisse ta'yin idüb tezkire timârı bozmayub bu emr-i 7- hümâyûnuma muhâlif tezkire virmeyüb şöyle ki buna muhâlif tezkireler külli makbûl olmak ihtimâli yokdur daimâ 8- emr-i hümâyûnumla 'âmil olasın şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fî evâsıtı şehri-şâ'bani'l-mübârek sene 952.

Fermân No:11 (MC 05/40.04 Varak 13)
Âmed be-Mustafa Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrü'l-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ 2-Dulkadriye Beglerbegisi Mustafa dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak 3- ma'lûm ola ki bundan akdem sipâhi ve sipâhizâdelere virilecek timâr husûsunda mufassal kânûnnâme-i 4- hümâyûnum ve ahkâm-ı şerîfe gönderülüb ocak timârları ahvâli dahi tafsîl olunmuş idi haliya ba'zı 5-tezkireler vârid olub sipâhizâdelere virilen timârların ve ocak timârlarının ekserî 6- ol emr-i hümâyûnuma muğâyir olub sipâhizâdelere atalarının ibtidâ berâtları görülmeyüb 7-mücerred ba'zı kimesnelerün şehâdetleri ile

virilüb bu sebep ile re'âyâdan ve gayriden nice kimesneler emr-i 8-hümâyûnuma muhâlif timâra duhûl itdükleri ecilden buyurdum ki min-ba'd sipâhizâdeler sancak beglerinden 9- ve alay beginden 'arz ile timâr talebine geldüklerinde atalarının ibtidâ timâra çıkdıkları berâtların getürdüb 10-göresin şöyle ki sahîh sipâhizâde olub elinde olan berât atasının idüğü sâbit 11- ve zâhir olub defter-i hâkânîde kayd olub sâbıka gönderilen kânûnnâme-i hümâyûnum mücibince 12-ve ahkâm-ı şerîfe muktezâsınca ne mikdar timâra müstehak olursa tevcih ve ta'yin idüb sipâhizâdelikleri 13-yanında tevcihle sübût bulub ve atalarının ibtidâ berâtları kimde ise tezkirelerinde bile 14- tafsil eyleyüb ve kendülere dahi tenbîh eyleyesin ki tezkirelerin gönderdiklerinde atalarının 15- ibtidâ timâra çıkdıkları berâtların dahi bile gönderesin ki südde-i sa'âdetimde dahi görölüb 16-ma'lûm olduktan sonra berâtları virilüb bu bâbda kimesne rencide olub 'avk olunmalu olmaya 17-şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâyili rebî'îl-evvel sene 953.

Fermân No:12 (MC 05/40.04 Varak 13-14)

Amed be-Mustafa Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrül-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass 2-bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ Dulkadriye Beglerbegisi Mustafa dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm 3- ola ki bundan akdem sana hükmi hümâyûnum gönderilib Dulkadriye subaşlarına ve sipâhilerine tevcih olunan 4- timârların nevrûzdan nevrûza birer yıllık defterin irsâl eyleyesin deyu emr eylemiş idim 5- ol vaki(t)den berü hayli müddet olub defterin gelmedi imdi def'atle hükmi hümâyûnum gönderilmiş iken 6-zikrolunan defterler nevrûzdan nevrûza gelmek lazım iken gelmeyüb bu vechile emr-i hümâyûnumun icrâsından 7-tekâsül ve ihmâl olunmağa sebep nedir buyurdum ki hükmi şerîf vâcibü'l-ittibâ'im varıb sana vusûl bulıcak 8-te'hir ve terâhi eylemeyüb beglerbegi olduğun târihden berü geçen senenin nevrûzuna gelinceye değin vilâyet-i 9-Dulkadriyeden subâşılardan ve sipâhilerden ve sipâhizâdelerden kaç nefer kimesneye tevcih olunmuş ise 10- ve ibtidâdan kimlere emr ile virilmiş ise defter-i mücmelden isimleri ve simaları ve timarları ne sancakda ve ne nâhiyede ise 11-mikdarları ile ve ne sebep ile timâr virilmiş ve sebep-i 'azilleri nedir ve ne târihde virilmişdir târihleri ile 12- bir varakını ve bir harfini ketm etmeyib ruznâmenin sûretlerin sihhati üzere mufassal ve meşrûh yazıb (defter) 13-defter idüb ve cildledüb ve mühürleyib asla eglendirmeyüb mu'accel-i 'ale't-tâ'cîl dergâh-ı mu'allâma irsâl eyleyesin 14- ve ibtidâdan timâr virilen sipâhizâdelerün ve emr ile ibtidâdan timâr virilenlerün 15- ve vârid olan ahkâm-ı şerîfenin dahi sûretlerin târihleri ile bile yazub gönderesin 16-bir vecihle ihtimâm idüb mukayyed olasın ki târih-i mezbûrdan tevcih olunan timârlardan asla 17-meşkûk ve şübhelü nesne kalmayub ve su'âl olıcak bir husûs olmayub cümlesin mufassalen ma'lûm ola 18- ve şimdiye değin defter eglenüb gönderilmedigine sebep nedir mezbûr defter ile cevâbın bile gönderesin 19-şimden sonra nevrûzdan nevrûza asla vakit geçirmeyüb defterler gelmek lazımdır inşâ Allâhu'l-a'azz 20-bu def'a dahi nevrûz-ı mübârek geçürmeyüb emr-i hümâyûnum üzere nevrûzdan defterin gelmek üzere midir min-ba'd 21- özrün makbûl olmak ihtimâli yokdur ana göre mukayyed olub emr-i hümâyûnumun icrâsında ihmâl ve tekâsülden 22- ziyâde hazer eyleyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâhiri ramazan sene 953.

Fermân No:13 (MC 05/40.04 Varak 14)

Amed be-Mustafa Paşa

1-Emirü'l ümerâi'l-kirâm kebîrül-küberâi'l-fihâm zül-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el-muhtass bi-mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'allâ 2-Dulkadriye Beglerbegisi Mustafa dâme ikbâlehü tevkî'-i refî'-i hümâyûn vâsıl olıcak ma'lûm ola ki

vilâyet-i 3- mezbûrenin alay begisi olan Veli zîde Meciduhu südde-i sa'âdetimde iken anun anda nâyibi ve timâr kethüdâsı 'arzı ile sipâhizâdelere timâr tevcîh olunub tezkilerin südde-i sa'âdetime irsâl eylemişsin imdi defter 4- kethüdâsı ve alay beginin nâyibi 'arzı ile kimesneye timâr tevcîh olunmağa emrim yokdur buyurdum ki min-ba'd sipâhizâdeler 5- husûsunda gönderilen mufassal kânûnnâme-i hümayûnum muktezâsınca 'amel idüb sipâhi ve sipâhizâdeye 6- timâr virilmelü olduğunda defter kethüdâsının ve alay beginin kâyimmakâmı 'arzı ile kimesneye timâr virilmeye 7-bi'z-zât kendün mübâşeret idüb sahîh sipâhizâde idükleri ma'lûmun olduktan sonra timâr tevcîh 8- eylesesin bir vecihle ihtimâm eylesesin ki telbisle sipâhizâde olmayanlara timâr virilmek ihtimâli olmaya 9- şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fî evâsıtı cemâziyi'l-evvel sene selâse ve hamsîn ve tis'a mie.

12

برهمنه در برین ازین کلمه معنی اولاد در این تکرار اولاد نماند...
عبرت از این جهت از جمله ابرویان و عیبی که در این عهد گذرد...
و سایر برین عهد بود که درین عهد بود که در این عهد بود...

آید به بیانا

اولاد را از کلمه برنگردانیدن برین معنی اولاد نماند...
از جمله اولاد که در این عهد بود که در این عهد بود...
و سایر برین عهد بود که در این عهد بود...

برای این که در این عهد بود که در این عهد بود...
و سایر برین عهد بود که در این عهد بود...
و سایر برین عهد بود که در این عهد بود...

آید به بیانا

اولاد را از کلمه برنگردانیدن برین معنی اولاد نماند...
از جمله اولاد که در این عهد بود که در این عهد بود...
و سایر برین عهد بود که در این عهد بود...

آید به بیانا

اولاد را از کلمه برنگردانیدن برین معنی اولاد نماند...
از جمله اولاد که در این عهد بود که در این عهد بود...
و سایر برین عهد بود که در این عهد بود...

13

تصمیم و تدبیر و بیکس معلقی تمام اقله و زنی... کتب کتب...

آیدم پاشا

در عهد اول که امیر کورکورد... کتب کتب...

بگذارند تا و حقوق دولتی و تا بیکس معلقی... کتب کتب...

آیدم پاشا

در عهد اول که امیر کورکورد... کتب کتب...

آیدم پاشا

در عهد اول که امیر کورکورد... کتب کتب...

آیدم پاشا

در عهد اول که امیر کورکورد... کتب کتب...

دیروز که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
و در خدمت زنده بودم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
برای این که از خدمت زنده بودم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
شکوه که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
باشم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
شکوه که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
بوده و این که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
من که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
زنده بودم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ

آدم صیقلی پاشا

دیروز که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
و در خدمت زنده بودم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
برای این که از خدمت زنده بودم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
شکوه که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
باشم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
شکوه که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
بوده و این که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
من که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ
زنده بودم که من ماری سیاهی زنده بودم که در جراحی از خدمت خاور و اورنگ